

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όρ), 10674 Αθήνα, τηλ: 210 7233221-2; φαξ: 210 7233217;

e-mail: info@nchr.gr, website: www.nchr.gr

Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου με τίτλο:
«Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα και του
Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις για την
προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών
οργανώσεων (όπως δόθηκε στη δημοσιότητα μαζί με την
Αιτιολογική Έκθεση στις 12.3.2001)

Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 6 εδ. (β) του ιδρυτικού της Ν. 2667/98, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) έλαβε γνώση και εξέτασε το σχέδιο νόμου (και τη σχετική αιτιολογική έκθεση) του Υπουργείου Δικαιοσύνης με τίτλο: «Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων». Αφού έλαβε υπόψη το σχετικό κείμενο παρατηρήσεων των κυρίων Ν. Φραγκάκη (Αντιπροέδρου της ΕΕΔΑ) και Γ. Κτιστάκι (Επιστημονικού Συνεργάτη ΕΕΔΑ) καθώς και το κείμενο των παρατηρήσεων της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων και μετά από δύο συνεδριάσεις της Ολομέλειας, η ΕΕΔΑ διατύπωσε τις ακόλουθες απόψεις:

Κατ' αρχήν διεθνώς θεωρείται τα τελευταία χρόνια απαραίτητη η ρύθμιση της μάστιγας της οργανωμένης εγκληματικότητας κατά κανόνα, μάλιστα, διεθνικής. Με κυρίαρχο κίνητρο την αθέμιτη κερδοσκοπία, έχει δημιουργήσει ευρύτατους κινδύνους θυματοποίησης μελών της κοινωνίας, αφού αφ' ενός στρέφεται κατά προσώπων με τα οποία οι δράστες δεν έχουν οποιαδήποτε σύγκρουση, αφ' ετέρου χρησιμοποιούν συστηματικά και

οργανωμένα όλα τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα για την αύξηση του κύκλου εργασιών της επιχείρησης, δηλαδή των θυμάτων της.

Γι' αυτό, μετά μακρές προπαρασκευαστικές εργασίες, η υιοθέτηση της διεθνούς σύμβασης κατά του οργανωμένου εγκλήματος με ανακούφιση έγινε γνωστή.

Διαφορετικό είναι το θέμα της τρομοκρατίας για το οποίο ετοιμάζεται ειδική διεθνής σύμβαση, η οποία, όμως, προσκρούει ήδη στον ορισμό του αντικειμένου της. Αυτό οφείλεται κυρίως σε διαφορετικές πολιτικές αντιλήψεις. Ήτοι, ορισμένες απόψεις προσπαθούν να θέσουν εκτός του κύκλου των τρομοκρατικών οργανώσεων τις οργανωμένες εγκληματικές δραστηριότητες που διαπράττουν κρατικές μυστικές υπηρεσίες, ενώ αυτές είναι οι σοβαρότερες και πλέον επικίνδυνες (για παράδειγμα, περίπτωση βίαιης ανατροπής Αλιέντε στη Χιλή και επιβολή τρομοκρατικής δικτατορίας). Άλλοι υποστηρίζουν ότι οι απελευθερωτικοί οργανωμένοι αγώνες, που χρησιμοποιούν βία, δεν μπορεί να θεωρηθούν τρομοκρατικές οργανώσεις.

Η ΕΕΔΑ, μετά από μακρά συζήτηση επί του αν το υπό κρίση νομοσχέδιο αφορά, τόσο τις κερδοσκοπικές όσο και τρομοκρατικές οργανώσεις, κατέληξε στα παρακάτω:

Επί του άρθρου 1:

1. Οι τρομοκρατικές οργανώσεις περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής του νομοσχεδίου. Αυτό δεν προκύπτει με σαφήνεια από το κείμενο του νομοσχεδίου, αλλά μόνο από την αιτιολογική έκθεση.

2. Στα στοιχεία του εγκλήματος του άρθρου 187 ΠΚ ορθό θεωρήθηκε να περιληφθούν ρητά ο σκοπός του κέρδους (οργανώσεις με αντικείμενο το σύνθητες οργανωμένο έγκλημα) ή τα πολιτικά ελατήρια (ορισμένες τρομοκρατικές πράξεις) καθώς και η συμμετοχή τουλάχιστον τριών ατόμων στην εγκληματική οργάνωση.

3. Δεν αρκεί απλή περιγραφή των εγκλημάτων των υπαγομένων στο άρθρο 187 παρ. 1 αλλά πρέπει να υπάρξει ρητή αναφορά στα άρθρα του ΠΚ που τα προβλέπουν.

4. Για την συγκρότηση του αδικήματος του άρθρου 187 παρ. 1 σκόπιμο θεωρείται να προστεθεί και το στοιχείο της αρχής τέλεσης ορισμένου εγκλήματος από αυτά που αναφέρει το άρθρο ή τουλάχιστον προπαρασκευαστικές πράξεις.

5. Τα πλημμελήματα δεν έχουν θέση στο άρθρο 187, κυρίως διότι δεν θεωρείται ορθό να επέλθουν «ρήγματα» στις διασφαλιστικές των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου διατάξεις του ΚΠοινΔ παρά μόνο σε περιπτώσεις κακουργημάτων.

Επί του άρθρου 2:

6. Στην παρ. 3 του νέου άρθρου 187Α ΠΚ, αντί της διατύπωσης «να απόσχει οριστικά από την ποινική δίωξη» να τεθεί «να απόσχει προσωρινά από την ποινική δίωξη» και να προστεθεί η φράση «*Η απαλλαγή από τη δίωξη θα είναι οριστική αν επιβεβαιωθεί τελεσίδικα η ακρίβεια των καταγγελιών του*». Η αιτιολογία είναι προφανής.

Επί του άρθρου 3:

7. Η φράση «τον καθοδηγεί» στο άρθρο 272 παρ. 2 ΠΚ να αντικατασταθεί με την ακριβέστερη «τον συνδράμει».

Επί του άρθρου 4:

8. Η αρμοδιότητα των Μικτών Ορκωτών Δικαστηρίων για κακουργήματα και πολιτικά εγκλήματα αποτελεί –κατά το Σύνταγμα (97 παρ. 1 και 2)- τον κανόνα. Είναι δε σημαντικό ότι κατά την πρόσφατη αναθεώρηση του Συντάγματος οι συγκεκριμένες διατάξεις δεν τροποποιήθηκαν. Η Αιτιολογική Έκθεση μαρτυρεί δυσπιστία προς τους ενόρκους. Ωστόσο, η δικαστηριακή πρακτική μάλλον συνηγορεί για την προτίμηση των Μικτών Ορκωτών Δικαστηρίων. Εξ άλλου ο αποκλεισμός των λαϊκών δικαστών από την εκδίκαση των βαρειών και ραγδαία αναπτυσσόμενων σύγχρονων μορφών της οργανωμένης εγκληματικότητας η οποία, μάλιστα, στρέφεται κατά αορίστου μεν, ασφαλώς όμως, μεγάλου αριθμού θυμάτων, δηλαδή θέτει σε κίνδυνο θυματοποίησης πολύ

μεγαλύτερο αριθμό μελών της κοινωνίας από ότι τα μεμονωμένα συνήθη εγκλήματα, δικαιολογεί τη συμμετοχή λαϊκών δικαστών στην εκδίκασή τους. Επί πλέον, ο αποκλεισμός των τελευταίων συγκρούεται με τη σύγχρονη τάση της προώθησης της «κοινωνίας των πολιτών».

Επί του άρθρου 5:

9. Η ανακριτική διεύθυνση της παρ. 1 του νέου άρθρου 253Α του ΚΠοινΔ που προστίθεται από το άρθρο 5 του νομοσχεδίου, σκόπιμο είναι να εποπτεύεται από δικαστικό λειτουργό.

10. Στην παρ. 4 του ίδιου άρθρου προτείνουμε να προστεθεί το ακόλουθο εδάφιο: *«Το υλικό που συγκεντρώθηκε μετά την ανακριτική διεύθυνση της παρ. 1 εδ. (α), δεν μπορεί να θεωρηθεί αρκετό για την καταδίκη του κατηγορουμένου χωρίς τη συνδρομή και άλλων αποδείξεων».*

Επί του άρθρου 6:

11. Η ΕΕΔΑ, επειδή πιστεύει ότι το γενετικό υλικό είναι πολύ πιο περιεκτικό σε πληροφορίες από ένα απλό δακτυλικό «αποτύπωμα» και οι κίνδυνοι που μπορούν να προέλθουν από την οργάνωση ενός συστηματικού αρχείου πολιτών είναι τεράστιοι, προτείνει να διατυπωθεί με σαφήνεια στο άρθρο αυτό ο αποκλεισμός της δημιουργίας αρχείου. Γι' αυτό πρέπει να προβλεφθεί ρητά ότι το γενετικό υλικό του κατηγορουμένου και τα σχετικά δεδομένα καταστρέφονται αμελλητί μετά τη σχετική δίκη -είτε αθωωθεί είτε καταδικαστεί ο κατηγορούμενος- απαγορευομένης της δημιουργίας αρχείων, πράγμα που θα προσέκρουε στις ρυθμίσεις του Ν. 2472/97.

Επί του άρθρου 8:

12. Κατ' αρχήν είναι εύστοχο να επιβάλλονται σοβαρές οικονομικής φύσης κυρώσεις σε βάρος των νομικών προσώπων και επιχειρήσεων που προσπορίζονται οικονομικά οφέλη από το οργανωμένο έγκλημα, αφού το παράνομο κέρδος, που συχνά είναι τεράστιο, είναι ο στόχος τους. Ωστόσο, σωστό είναι να προβλεφθεί βαρύτερη μεταχείριση, αν υπάρχει γνώση για την προέλευση του οφέλους και ελαφρότερη αν υπάρχει αμέλεια. Για την

τελευταία περίπτωση είναι σαφέστερο να αντικατασταθεί το «όφειλε να γνωρίζει» με τον όρο «αμέλεια».

13. Λόγω της φύσης και της βαρύτητάς της, η κύρωση έχει ουσιαστικά ποινικό χαρακτήρα και δεν επιτρέπεται να εναπόκειται στην αρμοδιότητα μόνου του προϊσταμένου της οικείας Διεύθυνσης του ΣΔΟΕ. Στο σημείο αυτό η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι πάγια. Κατά συνέπεια, η επιβολή ποινικών κυρώσεων πρέπει να γίνεται με τις εγγυήσεις της διεξαγωγής της ποινικής δίκης.

Επί του άρθρου 9:

14. Κατ' αρχήν, ορθή είναι η ιδιαίτερη προφύλαξη των μαρτύρων κατηγορίας κατά μελών εγκληματικής οργάνωσης λόγω των υψηλότερων κινδύνων ακόμα και της ζωής τους. Ωστόσο, μπορεί να διαταχθεί η αποκάλυψη των πλήρων στοιχείων του μάρτυρα, υπό ορισμένους όρους. Συνοπτικά η εξέταση του μάρτυρα πρέπει να λαβαίνει υπόψη τους κινδύνους που αυτός διατρέχει στη συγκεκριμένη υπόθεση αλλά υπό το φως των εγγυήσεων για τον κατηγορούμενο του άρθρου 6 παρ. 3 (δ) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως ερμηνεύθηκε ιδίως στην υπόθεση *Van Mechelen κατά Ολλανδίας* (1997) από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Αθήνα, 3 Μαΐου 2001